

POPULARIZAČNÍ SDĚLENÍ

Statistická analýza dat , PSY117

Jakub Šrubař

415 052, Psychologie-Politologie

Datum odevzdání: 1.5.2013

Fakulta sociálních studií MU, 2012/2013

Mojžíšova iluze

Představte si, že by Vám někdo položil otázku „Kolik zvířat od každého druhu s sebou vzal Mojžíš na svou archu?“ Byla by Vaše odpověď dvě? A to i přesto, že určitě víte, že ten kdo měl Archu, byl Noe? Uklidnit Vás může to, že stejně odpověděla většina dotazovaných ve výzkumu, který provedli Hyunjin Song a Norbert Schwarz na Michiganské Univerzitě.

Přesto tyto výsledky nebyly pro výzkumníky zase až tak moc překvapivé, protože navazovali na již dříve provedené experimenty. V roce 1991 přišli Reder a Kusbit dokonce na to, že tento jev nezmizí, ani pokud jsou dotazování upozorněni na to, že se může vyskytovat i v dalších textech. Song a Schwarz však ve výzkumu spíše než samotný jev sledovali, co se musí stát, aby jej byli dotazování schopni identifikovat.

Z některých předchozích výzkumů se dalo předpokládat, že na tuto skutečnost bude mít vliv čitelnost písma, kterým je tvrzení napsáno. Pokud se písmo četlo lehce, **dotazování** častěji požadovali text za pravdivý, kdežto pokud bylo písmo hůře čitelné, více se nad obsahem zamýšleli a tak se objevovali i více správných odpovědí.

Samotného experimentu se zúčastnilo 32 studentů, kteří byli rozděleni do dvou skupin (17 a 15). Každá skupina dostala dotazník, ve kterém byly sice stejné texty, ale každý byl napsán jiným písmem – jedna skupina dostala dobře čitelný a druhá těžce čitelný. V samotném dotazníku byly popsány instrukce. Pokud na otázku nemohl dotazovaný odpovědět, měl na výběr ze dvou možností – neví, nebo na otázku nejde odpovědět (resp. na ni neexistuje odpověď). V dotazníku byli dvě otázky. První byla nám známa otázka o Mojžíšovi a Arše, kde měla být správně vyplněno „Nelze odpovědět.“ V druhé otázce bylo „Která země je známa kukačkovými hodinami, kapesními noži a čokoládou?“ a správná odpověď měla být Švýcarskou. Výsledky tohoto výzkumu vypadají takto:

Otázka „Mojžíš“				
		Nelze odpovědět	Neví	Celkem
Lehce čitelné	88% (15/17)	6% (1/17)	6% (1/17)	100%
Těžce čitelné	53% (8/15)	7% (1/15)	40% (6/15)	100%
Otázka „Švýcarsko“				
	„Švýcarsko“	Nelze odpovědět	Neví	Celkem
Lehce čitelné	88% (15/17)	6% (1/17)	6% (1/17)	100%
Těžce čitelné	53% (8/15)	20% (3/15)	26% (4/15)	100%

Samozřejmě na odpověď má vliv i samotné položení otázky, protože otázka „Kolik zvířat od každého druhu s sebou vzal Mojžíš na svou archu?“ Vás přímo vyzývá k tomu, aby byla Vaše odpověď číslem. Také velice záleží na to, jaký má dotazovaný vztah k věcem, kterých se otázka týká (v tomto případě Starozákonní postavy). Velice důležité je také to, aby byly zaměněné postavy nějak sémanticky blízké, protože když bylo v otázce místo „Mojžíš“ použito „Nixon“ nedocházelo k jevu záměny vůbec.

A na co tento výzkum vlastně upozorňuje? Je třeba si uvědomit, že lidé to co je napsané často považují za správné, či snad dokonce za pravdivé, a tak je potřeba se vždycky, alespoň na chvíli zamyslet nad tím, co jste právě přečetli. A vlastně, podrobně kritice všechno! Protože jenom kritický člověk se může dobrat pravdy.

Jakub Šrubař

Jsem rád, že jste se tím prokousal. Mám pocit, že pointa studie zůstala v pozadí, ale je tam. Myslím, že předložená tabulka četností by měla být pro popularizaci jednodušší. Co mi vyloženě chybí, je interpretace toho, co je v tabulce. Co se vám po přečtení článku zdá samozřejmé, nemusí být pro čtenáře tak jasné. V populáru musíte tu hlavní myšlenku zopakovat v několika podobách.

Práci přijímám.

SJ

Zpracováno podle:

Song, H. & Schwarz, N. *FLUENCY AND THE DETECTION OF MISLEADING QUESTIONS: LOW PROCESSING FLUENCY ATTENUATES THE MOSES ILLUSION*. Michigan: University of Michigan